

คติความเชื่อการทำบุญอุทิศในพระพุทธศาสนา: กรณีศึกษาบ้านนาแซง

ตำบลนาแซง อำเภอหล่มเก่า จังหวัดเพชรบูรณ์

Beliefs about Making Merit and Dedicating in Buddhism:

A Case study of Ban Na Saeng, Na Saeng Subdistrict,

Lom Kao District Phetchabun Province

¹พระมหาทณงศักดิ์ สจจวโร (พันผง), ²อุดร จันทวัน

และ³จารุกิตติ์ พิริยสุวัฒน์

¹Phramaha Thanongsak Satchawaro (Panphong), ²Udon Chantavan

and³Jarukit Phiriyasuvat

^{1,2,3}วิทยาลัยสงฆ์เลย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

^{1,2,3}Loei Buddhist College, Mahachulalongkornrajavidyalaya University.

³Corresponding Author's Email: jarukit.ph@gmail.com

Received: April 12, 2025; Revised: June 5, 2025; Accepted: June 19, 2025

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาคติความเชื่อการทำบุญอุทิศในพระพุทธศาสนา 2) เพื่อศึกษา รูปแบบคติความเชื่อการทำบุญอุทิศในพระพุทธศาสนา กรณีศึกษาบ้านนาแซง ตำบลนาแซง อำเภอหล่มเก่า จังหวัดเพชรบูรณ์ 3) เพื่อศึกษาวิเคราะห์ รูปแบบคติความเชื่อการทำบุญอุทิศในพระพุทธศาสนา บ้านนาแซง ตำบลนาแซง อำเภอหล่มเก่า จังหวัดเพชรบูรณ์ ผู้ให้ข้อมูล สุ่มกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตาราง Krejcie & Morgan จำนวน 33 ราย ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่ม โดยวิเคราะห์ข้อมูลเนื้อหาและนำเสนอ คติความเชื่อการทำบุญอุทิศในพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในระไตรปิฎก ผลวิจัย พบว่า 1) คติความเชื่อการทำบุญอุทิศในพระพุทธศาสนา การทำบุญอุทิศ เชื่อสิ่งที่ ควรเชื่อ เชื่ออย่างมี เหตุผล ไม่เชื่ออย่างงมงาย เช่น เชื่อว่าทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว คือ เชื่อเรื่องกฎแห่ง กรรม หรือเชื่อเรื่องบุญและ บาป ให้คุณให้โทษเชื่อว่า โลกนั้นยุติธรรมเสมอ 2) รูปแบบคติความเชื่อการทำบุญอุทิศในพระพุทธศาสนา การเช่นไหว้หรือการแจกข้าวเครื่องอุปโภคบริโภคให้แก่ผู้ตาย เพื่อให้ผู้ตายได้รับประโยชน์แห่งความสุขในโลก หน้า ญาติพี่น้องจึงนำเสื้อผ้าเครื่องใช้ต่างๆ และมีคติความเชื่อว่าจะทำลูกหลานมีความสุขและความ เจริญรุ่งเรืองในหน้าที่การงาน 3) วิเคราะห์ รูปแบบคติความเชื่อการทำบุญอุทิศในพระพุทธศาสนา พบว่า เป็น หลักยึดเหนี่ยว ควบคุม ในการสอนจริยธรรมแก่สังคม ทั้งยังเป็นการสร้างสรรค์จริยธรรมชุมชน เป็นสื่อสัมพันธ์ ของสถาบันครอบครัว กลุ่มเครือญาติสามัคคีระหว่างสมาชิกในครอบครัวและญาติมิตรรวมถึงสังคมในชุมชน

ถือว่าเป็นกิจกรรมที่แสดงออกถึงความดีความสามัคคีและน้ำใจอันเกื้อกูลต่อกันของคนในสังคม อันจะเป็นแรงที่ช่วยขับเคลื่อนกิจกรรมของกลุ่มคนในสังคม ให้เป็นไปด้วยความเข้าใจและช่วยเหลือเกื้อกูลกัน

คำสำคัญ: คติความเชื่อ; ทำบุญอุทิศ; พระพุทธศาสนา

Abstract

This research aims to 1) study the belief in making merit in Buddhism 2) study the pattern of belief in making merit in Buddhism, a case study of Ban Na Saeng, Na Saeng Sub-district, Lom Kao District, Phetchabun Province 3) study and analyze the pattern of belief in making merit in Buddhism, Ban Na Saeng, Na Saeng Sub-district, Lom Kao District, Phetchabun Province. The key informants were the sample group using the Krejcie & Morgan table, totaling 33 individuals. The qualitative research methodology was in-depth interviews and focus group discussions. The content data was analyzed and the belief in making merit in Buddhism as stated in the Tripitaka was presented. The research found that 1) Beliefs in making merit in Buddhism Making merit in Buddhism, believing in what should be believed, believing with reason, not believing blindly, such as believing that good deeds bring good results, bad deeds bring bad results, that is, believing in the law of karma or believing in merit and sin, giving merit and demerit, believing that the world is always fair. 2) Forms of beliefs in making merit in Buddhism Making offerings or giving food and consumer goods to the deceased so that the deceased will receive the benefits of happiness in the next life, so relatives bring clothes and various items and have the belief that it will make their children and grandchildren happy and prosperous in their careers. 3) Analysis of forms of beliefs in making merit in Buddhism found that it is a principle of control in teaching ethics to society. It is also a creative and uplifting community, a medium of relationship between the family institution, the group of relatives, and the community. It is considered an activity that shows the goodness, unity and kindness that support each other of people in society, which will be a force that helps drive the activities of groups of people in society to be with understanding and helping each other.

Keywords: belief; dedicating; Buddhism

บทนำ

พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาแห่งเหตุผล โดยมีความเชื่อความศรัทธา ตั้งอยู่บนรากฐานแห่งปัญญา ผู้ที่มีความเชื่อความศรัทธา ตามคำสอนในพระพุทธศาสนา สามารถนำไปปฏิบัติในการดำเนินชีวิตได้ ดังนั้น พระพุทธศาสนาจึงหมายถึง วิธีแห่งชีวิตอันเป็นระบบแห่งการดำเนินชีวิต ที่เรียกว่า Way of life จึงทำให้ พระพุทธศาสนา มีความแตกต่างจากศาสนาอื่น ความเชื่อที่ประกอบด้วยเหตุผลเรียกว่า การอุทิศบุญหรืออุทิศ ส่วนกุศล ถือเป็นหนึ่งในพิธีกรรมทางศาสนา ที่เกิดขึ้นครั้งแรกในสมัยพระเจ้าพิมพิสารที่ได้ทำการอุทิศส่วนกุศล ด้วยการใช้น้ำ เพราะในอดีตพระเจ้าพิมพิสารนับถือศาสนาพราหมณ์ที่กำหนดให้ผู้รับของต้องแบมือรับแล้วใช้น้ำรดลงบนมือ พระองค์จึงชินต่อการใช้ประเพณีของศาสนาพราหมณ์ เมื่อได้พบกับพระพุทธเจ้าและต้องทำการอุทิศส่วนกุศลจึงเลือกใช้วิธีการนี้ พระพรหมบัณฑิต (ประยูร) (2533) ความเชื่อและโลกทัศน์เกี่ยวกับผีสงฆ์ วิญญาณ ที่สิงสถิตอยู่ในวัตถุและ ธรรมชาติ โดยมนุษย์จะแสดงความเคารพและบูชาสิ่งเหล่านี้ ในการศึกษา ทางมานุษยวิทยา ความเชื่อ เรื่องอำนาจเหนือธรรมชาติจะสัมพันธ์กับความเชื่อทางศาสนาและการแสดงออก ทางพิธีกรรมต่างๆ สามารถพบเห็นได้ในสังคมชนเผ่าในภูมิภาคต่างๆ ของโลก ความเชื่อเรื่องจิตวิญญาณ ซึ่งเป็น ความ เชื่อพื้นฐานของของสังคมไทยที่นับถือพระพุทธศาสนา ต่างก็มีความเชื่อเรื่องผีที่สืบทอดกันมานาน และมีผลต่อวิถีชีวิตของคนไทย ทำให้เกิดวัฒนธรรมการนับถือผีหรือวิญญาณของบรรพบุรุษ พระพุทธศาสนา สอนให้เชื่อเรื่องกรรม ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว เรามีกรรมเป็นของตน เป็นผู้รับผลของกรรม มีกรรมเป็นกำเนิด มีกรรมเป็นเผ่าพันธุ์ มีกรรมเป็นที่พึ่งอาศัย เราทำกรรมใดไว้จะเป็นกรรมดีหรือกรรมชั่วก็ตาม ย่อมเป็นผู้รับผล ของกรรมนั้น กรรมดีย่อมนำสุขมาให้กรรมชั่วย่อมนำทุกข์มาให้ขึ้นชื่อว่ากรรมชั่ว ไม่ทำเลยเสียจะดีกว่า ความ เชื่อตามหลักพระพุทธศาสนานั้นต้องประกอบด้วยเหตุผลอันเป็นแนวทาง ในการปฏิบัติหวังให้เกิดผลได้ตาม ความปรารถนา ต้องเป็นศรัทธาที่มีความถูกต้องประกอบด้วยปัญญา

ดังนั้น การอุทิศบุญกุศลด้วยการใช้น้ำ การกรวดน้ำเป็นพิธีที่พัฒนามาจากประเพณีพราหมณ์ (พระธรรมปิฎก, 2539) เป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมไทย จึงมีจุดเริ่มต้นมาจากศาสนาพราหมณ์ในสมัยของพระเจ้าพิมพิสาร นั่นเอง การอุทิศบุญของพุทธศาสนาจะเน้นเรื่องการอธิษฐานจิตและการเอ่ยชื่อของผู้รับอย่าง ชัดเจน เพื่อให้ผู้ที่ถูกเอ่ยชื่อนั้นได้โมทนาบุญ ก็จะถือว่าได้รับไปโดยตรง แต่ถ้าคุณได้ทำบุญหรือทำทานเป็นที่ เรียบร้อยแล้ว ไม่ได้อุทิศหรือตั้งอธิษฐานจิตถึงใคร ผู้ล่วงลับที่คุณต้องการให้รับบุญ กุศลและสิ่งของต่างๆ ที่ตั้งใจอุทิศไปให้ ก็จะไม่ได้รับรวมไปถึงการอนุโมทนาบุญแบบไม่จำเพาะเจาะจง ไม่มีการเอ่ยชื่ออย่างชัดเจน ผู้ที่ คุณต้องการให้รับบุญก็จะไม่ได้ด้วยเช่นกัน แต่จะกลายเป็นการให้โดยรวม การอุทิศบุญและการทำบุญใส่บาตร ให้แก่ผู้ที่ล่วงลับไปแล้ว หรือแม้แต่การกรวดน้ำ จำเป็นที่จะต้องอธิษฐานจิต เพื่ออุทิศทั้งบุญกุศลและสิ่งของ ที่ถวายพระสงฆ์ไปสู่คนที่ต้องการให้ด้วยการเอ่ยชื่อแบบชัดเจน ถ้าจะให้ดีควรเอ่ยทั้งชื่อและนามสกุล ครบถ้วน แต่ถ้าต้องการให้ผู้ล่วงลับในจำนวนที่มากขึ้นและเป็นญาติในวงศ์ตระกูลเดียวกัน ควรเอ่ยถึงโดยรวม ว่าเป็นญาติพี่น้องในวงศ์ตระกูลเดียวกัน สายเลือดเดียวกันทั้งหมดตั้งแต่ต้นตระกูลลงมา ก็จะช่วยให้ญาติใน สายเลือดเดียวกันกับคุณได้รับผลบุญด้วยเช่นกัน ดังนั้น การอุทิศบุญของพุทธศาสนาจะเน้นเรื่องการตั้งจิตเพื่อ อธิษฐานให้เกิดความสมประสงค์หรือที่ถูกเรียกว่า การอธิษฐานบารมี

ดังนั้น ผู้วิจัย เป็นเจ้าอาวาส และได้มาศึกษาต่อ ในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยวิทยาลัยสงฆ์เลย จึงมีความสนใจ ที่จะทำการศึกษา เรื่อง คติความเชื่อการทำบุญอุทิศในพระพุทธศาสนากรณีศึกษา บ้านนาแซง ตำบลนาแซง อำเภอหล่มเก่า จังหวัดเพชรบูรณ์ ว่าเป็นอย่างไร พุทธศาสนิกมีทัศนคติ การปฏิบัติที่ถูกต้องเหมาะสม จึงจะได้ชื่อว่าเป็นพุทธศาสนิกที่ดีและมีคุณค่าต่อทาง พระพุทธศาสนา สังคมและประเทศชาติต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาคติความเชื่อการทำบุญอุทิศในพระพุทธศาสนา
2. เพื่อศึกษารูปแบบคติความเชื่อการทำบุญอุทิศในพระพุทธศาสนา กรณีศึกษาบ้านนาแซง ตำบลนาแซง อำเภอหล่มเก่า จังหวัดเพชรบูรณ์
3. เพื่อวิเคราะห์ รูปแบบคติความเชื่อการทำบุญอุทิศในพระพุทธศาสนา กรณีศึกษาบ้านนาแซง ตำบลนาแซง อำเภอหล่มเก่า จังหวัดเพชรบูรณ์

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่องคติความเชื่อเรื่องการทำบุญอุทิศในพระพุทธศาสนา จากแหล่งปฐมภูมิ ได้แก่ พระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับของมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. 2539 และ เอกสารจากแหล่งทุติยภูมิ ได้แก่ การทบทวนเอกสาร ตำรา หนังสือ บทความวิชาการ และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยศึกษาเฉพาะประเด็นที่เกี่ยวข้องกับคติความเชื่อการทำบุญอุทิศในพระพุทธศาสนา งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การสัมภาษณ์เชิงลึก และการสนทนากลุ่ม (Focus group) ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ในการวิจัยเรื่องนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตด้านพื้นที่ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยการ สัมภาษณ์เชิงลึก (Structured In-depth Interview) และการสนทนากลุ่ม (Focus group) ผู้ให้ข้อมูลเชิงคุณภาพโดยวิธีการสัมภาษณ์นักเรียนและครู โดยมี กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ชาวบ้านและพระสงฆ์ 33 รูป บ้านนาแซง ตำบลนาแซง อำเภอหล่มเก่า จังหวัดเพชรบูรณ์ ผู้ให้ข้อมูล สำคัญกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตาราง Krejcie & Morgan จำนวน 33 ราย ดังนี้ เจ้าคณะอำเภอ 1 รูป รองเจ้าคณะอำเภอ 1 รูป เจ้าคณะตำบล 1 รูป และ เจ้าอาวาส 5 รูป ผู้ใหญ่บ้าน 5 คน มัคทายก 5 คน ชาวบ้าน 15 คน รวมทั้งสิ้น จำนวน 33 รูป/คน

ขั้นตอนที่ 1 การสำรวจเอกสาร (Documentary Research) แนวคิดทฤษฎี การทำบุญอุทิศในพระพุทธศาสนา เป็นการศึกษาค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลจากชั้นทุติยภูมิ (Secondary sources) ทั้งเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เกี่ยวกับคติความเชื่อเรื่องการทำบุญอุทิศในพระพุทธศาสนา การนำไปประยุกต์ใช้และสภาพปัญหาและอุปสรรค ในปัจจุบัน

ขั้นตอนที่ 2 ศึกษา การทำบุญอุทิศในพระพุทธศาสนา 1) ประสานกับพระสงฆ์และมัคทายก บ้านนาแซง ตำบลนาแซง อำเภอหล่มเก่า 2) ประสานกับผู้ใหญ่บ้านและชาวบ้าน รวมถึงเก็บข้อมูลปัญหา คติความเชื่อเรื่องการทำบุญอุทิศในพระพุทธศาสนา ด้วยเครื่องมือวิจัยแบบมีส่วนร่วมผ่านเวทีและกิจกรรม

หลากหลายรูปแบบ เช่น การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview), การสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group)

ขั้นตอนที่ 3 ประมวลวิเคราะห์ ความหมาย รูปแบบคติความเชื่อการทำบุญอุทิศในพระพุทธศาสนา และแนวคิดคติความเชื่อเรื่องการทำบุญอุทิศ ของชาวบ้านที่แตกต่างกัน ปัญหาและอุปสรรค แนวคติความเชื่อเรื่องการทำบุญอุทิศในพระพุทธศาสนา เพื่อให้เกิดแนวทางข้อปฏิบัติเป็นแบบอย่างที่ถูกต้องตามหลักพระพุทธศาสนา ชาวบ้านและพระสังฆาธิการ บ้านนาแซง ตำบลนาแซง อำเภอหล่มเก่า จังหวัดเพชรบูรณ์ เพื่อประโยชน์ของชุมชนที่ส่งเสริมวัฒนธรรมอันดีงามส่งต่อให้ลูกหลานสืบต่อไป

ขั้นตอนที่ 4 นำเสนอรูปแบบคติความเชื่อการทำบุญอุทิศในพระพุทธศาสนา แบ่งประเภทเปรียบเทียบ วิเคราะห์ สังเคราะห์สังเคราะห์ เป็นแนวทางการปฏิบัติและแนวคิดคติความเชื่อเรื่องการทำบุญอุทิศ เพื่อสร้างเสริมกิจกรรมในชุมชน บ้านนาแซง ตำบลนาแซง อำเภอหล่มเก่า จังหวัดเพชรบูรณ์อธิบายนำข้อมูลที่ได้มากำหนดเป็นกรอบออกแบบเพื่อเสริมสร้างกิจกรรมในชุมชน บ้านนาแซง ตำบลนาแซง และตีพิมพ์เผยแพร่ผ่านรูปเล่มเอกสาร หรือสื่อออนไลน์ต่อไป

ผลการวิจัย

1. คติความเชื่อการทำบุญอุทิศในพระพุทธศาสนา พบว่า การสื่อสารและการประยุกต์ใช้คติความเชื่อการทำบุญอุทิศในพระพุทธศาสนา อยู่บนพื้นฐานของการร่วมมือในการจัดการอย่างเป็นระบบให้มีประสิทธิภาพอย่างชัดเจนโดยให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วม แบ่งออกเป็น 6 ด้าน ดังนี้ 1) ด้านความเชื่อเกี่ยวกับพระสงฆ์ 2) ด้านความเชื่อเกี่ยวกับบุคคล 3) ด้านความเชื่อเกี่ยวกับเจ้าภาพ 4) ด้านความเชื่อเกี่ยวกับเครื่องไทยทาน วัตถุทาน 5) ด้านความเชื่อเกี่ยวกับการแจกข้าวเครื่องอุปโภคบริโภค ให้แก่ผู้ตาย 6) ด้านคุณค่าของประเพณีการทำบุญอุทิศ ความเชื่อในพุทธศาสนาหมายถึง เชื่อสิ่งที่ ควรเชื่อ เชื่ออย่างมีเหตุผล ไม่เชื่ออย่างมกมาย เช่น เชื่อว่าทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว คือ เชื่อเรื่องกฎแห่ง กรรม หรือเชื่อเรื่องบุญและบาป ด้วยความเชื่อว่า “โลกนั้นยุติธรรมเสมอ” และประการสำคัญความเชื่อทางศาสนาถือเป็นปทัฏฐานที่สำคัญยิ่งต่อการปฏิบัติธรรมขั้นสูงต่อไป

2. รูปแบบคติความเชื่อการทำบุญอุทิศในพระพุทธศาสนา บ้านนาแซง ตำบลนาแซง อำเภอหล่มเก่า จังหวัดเพชรบูรณ์ พบว่า 1) ด้านความเชื่อเกี่ยวกับพระสงฆ์ การนิมนต์พระสงฆ์ สามเณรของผู้เป็นเจ้าภาพ ในการนิมนต์พระสงฆ์มาประกอบพิธีกรรมทำบุญอุทิศชาวบ้านมีความเชื่อว่า ถ้านิมนต์เจ้าภาพนิมนต์พระสงฆ์รูปใดก็ได้ไปประกอบพิธีกรรม ไม่จำเป็นว่าจะต้องเป็นพระสงฆ์ที่มีสมณะชั้นสูงหรือมีพรรษามาก พระสงฆ์ที่บวชใหม่สามารถเทศน์หรือสวดบทสวดต่างๆ ตามที่วินัยสงฆ์กำหนดไว้ก็ได้ แม้เป็นสามเณรก็สามารถนิมนต์ไปประกอบพิธีกรรมได้ซึ่งพระสงฆ์ สามเณร เป็นผู้นำบุญกุศลไปถึงวิญญาณของผู้ตายได้ เช่นกัน ที่เป็นเช่นนี้เพราะว่าบทเทศน์ บทสวดของพระสงฆ์และสามเณรก็คือบทเดียวกัน นอกจากนั้นการได้รับนิมนต์ให้ไปประกอบพิธีกรรมทำบุญอุทิศทุกครั้งเชื่อว่าพระสงฆ์จะได้รับบุญกุศลร่วมไปกับผู้ทำบุญและผู้ตายด้วยเนื่องจากเป็นผู้ประกอบพิธีกรรมด้วยความตั้งใจและบริสุทธิ์ใจ 2) ด้านความเชื่อเกี่ยวกับบุคคล ด้านความเชื่อเกี่ยวกับ

บุคคล ครั้งที่มีการทำบุญอุทิศมรณายกเป็นบุคคลสำคัญอีกคนหนึ่งของงานที่จะขาดไม่ได้ เพราะมรณายกจะเป็นผู้กระทำพิธีทางศาสนาเชื่อมกับพระสงฆ์กล่าวคือจะเป็นผู้กล่าวนำคำอาราธนาต่างๆ ก่อนที่พระสงฆ์จะเทศน์หรือประกอบพิธีกรรมอื่นๆ รวมทั้งเป็นผู้บอกกล่าวถึงลำดับขั้นตอนให้เจ้าภาพแต่ละคนแต่ละงานได้ทราบการปฏิบัติว่าต้องทำอะไร ทำอย่างไร เมื่อไรจากการที่มรณายกเป็นผู้คลุกคลีกับการประกอบพิธีกรรมทำบุญอุทิศเป็นอย่างดีดังนั้นความเชื่อที่มีต่อประเพณีการทำบุญอุทิศของ มรณายก พอสรุปได้ว่าคนเรามีความเชื่อในเรื่องวิญญาณ โดยเฉพาะวิญญาณผีของบรรพบุรุษซึ่งหมายถึง วิญญาณของปู่ ย่า ตา ยาย พ่อ แม่ หากบุคคลเหล่านี้ตายจากไปวิญญาณจะคงวนเวียนอยู่ใกล้ๆ ลูกหลาน เพื่อคอยปกป้องคุ้มครอง 3) ด้านความเชื่อเกี่ยวกับเจ้าภาพ เมื่อชาวบ้านคนใดคนหนึ่งตายจากไป ผู้เป็นญาติพี่น้องต้องทำหน้าที่ทำบุญอุทิศไปให้ ซึ่งก่อนจะมีการทำบุญอุทิศเกิดขึ้นบรรดาญาติจะต้องประชุมปรึกษาหารือเพื่อกำหนดวันรวบรวมทุนทรัพย์ให้เพียงพอสำหรับการทำบุญ เมื่อถึงวัน เวลาที่กำหนดก็ประกอบพิธีกรรมขึ้นตามวิธีการและขั้นตอนทุกอย่าง แต่สำหรับบางรายญาติตายจากไปนานหลายปี ทุนทรัพย์ที่จะใช้สำหรับทำบุญก็ไม่พอ หรือไม่ญาติพี่น้องไม่สนใจที่จะทำ ในกรณีเช่นนี้ญาติอาจจะได้ 4) ด้านความเชื่อเกี่ยวกับเครื่องไทยทาน วัตถุทาน สิ่งของที่จัดเป็นเครื่องไทยทาน สิ่งของที่จัดเป็นเครื่องไทยทานนั้นมีมาก ซึ่งประกอบด้วยอาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย เครื่องนอน เครื่องใช้ในครัว เครื่องใช้ไฟฟ้า เครื่องให้สัญญาณและเครื่องใช้ที่จำเป็นแก่ชีวิตเครื่องใช้อื่นๆ และจตุปัจจัยเมื่อเสร็จพิธีกรรมแต่ละขั้นตอนก็จะตีส้อง เพื่อเป็นการบอกให้รู้ว่าเสร็จไปอีกหนึ่งขั้นตอนแล้วและเชื่อว่าเสียงของฆ้อง กลอง ระฆัง ดังไปถึงสวรรค์ เพื่อบอกเทวดาให้รับรู้และเทวดาก็ลงมารับดวงวิญญาณของผู้ตายไปสวรรค์ ซึ่งเป็นการไปเกิดในภพใหม่และหากดวงวิญญาณอยู่นรก ยมทูตก็จะปล่อยให้ดวงวิญญาณขึ้นมารับกองบุญโดยจะกักกันไว้ไม่ได้ส่วนธรรมาส์ เพราะเชื่อว่าผู้ตายจะได้มีที่อยู่ที่ดีที่อาศัยที่งดงามเครื่องใช้อื่นๆ ได้แก่ สิ่งของที่จำเป็นต้องใช้ในชีวิตประจำวัน ประกอบด้วยสบู่ ผงซักฟอกยาสีฟัน ไม้ขีดไฟ เทียนไข รูปตุ๊กตา สิ่งของต่างๆ ในประเพณีทำบุญอุทิศจะพบว่า สิ่งของดังกล่าวนี้เป็นสิ่งจำเป็นที่ขาดไม่ได้ที่จะต้องจัดหามาเป็นส่วนประกอบของสิ่งที่จะนำมาร่วมแจกข้าวส่วนกุศลไปให้ผู้ตาย ซึ่งเจ้าภาพจะจัดไว้รวมกันเป็นห่อเรียกว่า เครื่องบังสุกุล ซึ่งมีความเชื่อเกี่ยวกับเครื่องใช้เหล่านี้ว่า ผู้ตายจะได้นำไปใช้ 5) ด้านความเชื่อเกี่ยวกับการแจกข้าวเครื่องอุปโภคบริโภค ให้แก่ผู้ตาย 6) ด้านคุณค่าของประเพณีการทำบุญอุทิศ การเซ่นไหว้หรือการแจกข้าวเครื่องอุปโภคบริโภคให้แก่ผู้ตาย เนื่องด้วยความห่วงใยอาลัยถึง เพื่อให้ผู้ตายได้รับประโยชน์แห่งความสุขในโลกหน้า ญาติพี่น้องจึงนำเสื้อผ้าเครื่องใช้ต่างๆ ตลอดจนอาหารไปวางไว้ที่หลุมฝังศพ เพราะคิดว่าผีก็เหมือนกับคนคือ ต้องใช้สิ่งของและต้องกินอาหารเช่นเดียวกับคน จากความเชื่อที่กล่าวมาทั้งหมดได้แสดงให้เห็นถึงความรักความห่วงใยที่ญาติพี่น้องเคยมีต่อกัน แม้ตายจากไปแล้วก็ยังห่วงและเกรงว่าญาติของตนจะลำบากและไม่มีความสุข จึงได้แจกข้าวสิ่งของเครื่องใช้ต่างๆ ตลอดจนอาหารดังกล่าวข้างต้นไปให้แก่ผู้ตาย

3. วิเคราะห์ รูปแบบคติความเชื่อการทำบุญอุทิศในพระพุทธศาสนา บ้านนาแซง ตำบลนาแซง อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดเพชรบูรณ์ พบว่า ประเพณีดังกล่าวเป็นหลักยึดเหนี่ยว ควบคุม ซึ่งมีหน้าที่ในการสอนจริยธรรมแก่สังคม โดยยึดหลักธรรมของพระพุทธศาสนา จึงถูกนำมาใช้เป็นสื่อในการสอนหลักของการประพฤติตนและจริยธรรมอันสมควรกระทำแก่สังคม ซึ่งเน้นหนักในเรื่องของความเชื่อทางพระพุทธศาสนา เช่น เรื่องของกฎแห่งกรรมการกระทำดีในชาตินี้เพื่อผลแห่งกุศลในชาติหน้า อันก่อให้เกิดความละอายชั่วกลัวบาป มีความ

กตัญญูต่อบรรพบุรุษผู้ทำกาลกิณาล่วงลับไปโดยการให้ทาน รักษาศีล บำเพ็ญภาวนา แล้วทำการแจกข้าวไปให้เหล่าบรรพบุรุษผู้ล่วงลับไปซึ่งจะส่งผลตอบแทนให้ทั้งตัวผู้แจกข้าวก็ดีผู้รับส่วนบุญก็ดีประสบกับความสุข ความเจริญและในทางกลับกันหากผู้ใดไม่ประกอบกุศล ทั้งยังไม่แจกข้าวไปให้กับญาติทั้งหลาย ก็ย่อมจะประสบกับความทุกข์ยากกันทั้งสองฝ่าย ผู้มีความศรัทธาในคำสอนของคัมภีร์เปตพลีจึงยอมรับนำมาเป็นกรอบ และบทบัญญัติของสังคมและมุ้งมั่นที่จะประพฤติตามหลักธรรม เพื่อหวังที่จะเสวยผลแห่งความสุขที่ตนได้กระทำไว้นั่นเอง ก็ได้รับผลประโยชน์จากกิจกรรมนี้ด้วย โดยเฉพาะเหล่าภิกษุในพระพุทธศาสนา อันเป็นหนึ่งในพุทธบริษัท 4 จำพวกก็ได้รับประโยชน์ในฐานะผู้รับไทยธรรมจำพวกข้าวและน้ำ ปัจจัยสี่ที่เหล่าทายาททายิกาทั้งหลาย นำมาถวายเพื่อมุ่งทำการอนุเคราะห์ให้แก่หมู่ญาติทั้งหลายที่ล่วงลับไปแล้ว ดังนั้นภิกษุจึงนับเป็นส่วนหนึ่งที่มีความเกี่ยวข้องกับกิจกรรมนี้โดยเฉพาะ ด้วยเหตุว่าโดยฐานที่สังคมมีอุดมคติเชื่อกันว่าเหล่าภิกษุทั้งหลาย เป็นผู้มีความบริสุทธิ์สำหรับรับของไทยทานต่างๆ อันเป็นปัจจัยให้ผู้ล่วงลับไปได้รับประโยชน์เมื่อได้ทำการอนุโมทนาบุญนั้นๆ เมื่อเหล่าภิกษุได้รับการอุปถัมภ์ด้วยไทยทานทั้งหลายผลที่ตามมา คือท่านจะมีพลังกายในการปฏิบัติตน ตามหลักของพระพุทธศาสนาและมีพลังกายพลังใจที่จะกระทำประโยชน์แก่พระพุทธศาสนาตลอดจนถึงสังคม ในด้านต่างๆ เช่นการแสดงธรรม บำเพ็ญสาธารณสงเคราะห์ต่างๆ แก่สังคม เป็นต้น ให้สมกับเป็นศาสนทายาทผู้สืบอายุของพระพุทธศาสนาทั้งยังเป็นผู้นำด้านจิตวิญญาณของสังคมด้วย เพราะหากภิกษุได้รับการถวายความอุปถัมภ์บำรุงเป็นอย่างดี เป็นการส่งเสริมตลอดจนถึงปลูกฝังจิตสำนึกให้กลุ่มผู้ที่ได้ฟังธรรมและให้ทาน มีความกตัญญูทวนเวียนรู้จำบุญคุณ ของบรรดาญาติทั้งหลายที่ล่วงลับไป อันเป็นที่เคารพรักของตนและสังคม ทั้งยังเป็นการสร้างสรรค์จรโลงชุมชน ให้กลุ่มคนในสังคมได้รู้จักคุณค่าของกันและกัน โดยคำนึงถึงฐานะอันสมควรของแต่ละบุคคลและเมื่อมีการแจกข้าวส่วนกุศล ผลตามมาจากกิจกรรมอันนี้คือการมีความพร้อมเพรียงกัน ของผู้ที่อยู่ในสังคมส่วนย่อย คือระดับครอบครัวหรือกลุ่มเครือญาติอันว่าความสามัคคีกลมเกลียวกันระหว่างสมาชิกในครอบครัวและญาติมิตร ถือว่าเป็นกิจกรรมที่แสดงออกถึงความดีความสามัคคีและน้ำใจอันเกื้อกูลต่อกันของคนในสังคม อันจะเป็นแรงที่ช่วยขับเคลื่อนกิจกรรมของกลุ่มคนในสังคมให้ไปด้วยความเข้าใจและช่วยเหลือเกื้อกูลกัน กล่าวคือกิจกรรมอันนี้สามารถเป็นสื่อสัมพันธ์ของสถาบันครอบครัว อันเป็นส่วนประกอบของสถาบันทางสังคม จะส่งผลให้เกิดความมีเสถียรภาพทางสังคมอย่างไรก็ดีในระดับสถาบันครอบครัว ที่เป็นสังคมหน่วยแรกสุด ในโครงสร้างทางสังคมใหญ่นั้น มีประโยชน์ที่พึงจะได้รับจากกิจกรรม ของการทำบุญอุทิศอย่างมากมาย

อภิปรายผลการวิจัย

1. **คติความเชื่อการทำบุญอุทิศในพระพุทธศาสนา** บุคคล กระทำกรรมดีหรือกรรมชั่วก็ตาม ย่อมให้ผลแน่นอน ผลของกรรมดีต้องดีมีความสุข และผลของกรรมชั่วต้องชั่ว อยู่ร้อนนอนทุกข์ แต่ผลของกรรมนั้นไม่ว่าผู้กระทำจะได้รับตรงกับกรรมที่ตนทำไว้ เสียทีเดียว เพราะอาจมีปัจจัยอื่นที่เข้าไปเกี่ยวข้อง และส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลง อีกประการหนึ่ง ผลของกรรมที่เกิดขึ้นไม่ใช่เกิดเพราะกรรมเก่าทั้งหมด ผลที่เกิดขึ้นอาจเป็นเพราะกรรมปัจจุบันเพราะ สิ่งแวดล้อมหรือเพราะปัจจัยอื่นๆ ได้สอดคล้องกับ พระสุทิวาณ์ จรณเมธี (หนูนสวรรค์กุล) (2564) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ศึกษาวิเคราะห์เกี่ยวกับความเชื่อของสังคมไทย

ตามหลักกาลามสูตร” พบว่า ผลการวิจัยพบว่า ความเชื่อของสังคมไทยมีสาเหตุ ดังนี้ คือ 1) ความเชื่อจากมนุษย์เองเกิดจากความไม่รู้ 2) ความเชื่อจากพิธีกรรม 3) ความเชื่อจากพิธีกรรมทางศาสนา และ 4) ความเชื่อจากวัฒนธรรมประเพณีต่างๆ และจากการวิเคราะห์แนวโน้มความเชื่อของสังคมไทยจากสื่อหนังสือพิมพ์ 3 ฉบับ จะเห็นได้ว่า มีการนำเสนอข่าวเน้นไปที่การทำมาหากิน และอาชีพ ลักษณะของคนและสัตว์ ศาสนา และโซกลางเป็นหลัก และมีการนำเสนอข่าวเกี่ยวกับฤกษ์ยาม นิमित ผน เคล็ดและการแก้เคล็ดและนรกสวรรค์ ชาติ ภพ น้อยมาก ซึ่งเป็นการนำเสนอเกี่ยวกับการดำรงชีวิตของคนในสังคมเป็นหลัก จากการวิเคราะห์ความเชื่อของสังคมไทยตามหลักกาลามสูตรหรือหลักความเชื่อ 10 ประการนี้ สามารถวิเคราะห์ได้สภาพปัญหาความเชื่อของคนในสังคมไทยปัจจุบัน ดังนี้ คือ 1) ความเชื่อตามบรรพบุรุษ 2) ความเชื่อตามหลักศาสนา 3) ความเชื่อเรื่องโซกลาง 4) ความเชื่อเกี่ยวกับโรคร้ายไข้เจ็บ 5) ความเชื่อเกี่ยวกับการเมืองการปกครอง 6) ความเชื่อเกี่ยวกับไสยศาสตร์เวทย์มนต์ 7) ความเชื่อเกี่ยวกับเรื่องฮวงจุ้ย 8) ความเชื่อเกี่ยวกับเรื่องเลขเด็ด และ 9) ความเชื่อเกี่ยวกับข่าวเท็จ ตื่นข่าว จากสภาพปัญหาความเชื่อในสังคมไทยดังกล่าว ผู้วิจัยจึงเสนอแนวทางแก้ไขปัญหาความเชื่อของสังคมไทยตามหลักกาลามสูตรว่า หลักความเชื่อที่ถูกต้องและเหมาะสม ควรที่จะต้องมีตัวช่วยให้เกิดความชัดเจน เพื่อเป็นส่วนเสริมสร้างความเชื่อมั่นให้กับคนในสังคมไทยในปัจจุบัน คือ หลักสติ โยนิโสมนสิการและปัญญา เป็นส่วนเสริมสร้างสนับสนุนความเชื่อมั่นของหลักของกาลามสูตร เป็นปัจจัยที่เอื้อประโยชน์ต่อการตัดสินใจที่จะเชื่อต่อเหตุการณ์ต่างๆ เป็นการคิดในเชิงวิจารณ์หรือการประเมิน และการตัดสินใจที่ถูกต้องที่เกิดขึ้น ที่เกิดมีข้อสงสัย หรือมีข้อโต้แย้ง แล้วพยายามแสวงหาคำตอบที่มีความสมเหตุและสมผลเพื่อสนับสนุนความเชื่อนั้นๆ ด้วยเหตุนี้เอง จะเป็นสร้างสังคมแห่งสัมมาทิฐิ เป็นสังคมแห่งความเชื่อที่กำกับด้วยปัญญา มีความเชื่อ มีเหตุมีผลไม่มั่วย สามารถอยู่ในสังคมแห่งการพัฒนาและเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วนี้ได้อย่างมีความสุข

คติความเชื่อพิธีทำบุญอุทิศของชาวกรณีศึกษาบ้านนาแซง ตำบลนาแซง อำเภอหล่มเก่า จังหวัดเพชรบูรณ์ ผู้เข้าร่วมพิธีทำบุญอุทิศของชาวบ้านนาแซง ตำบลนาแซง อำเภอหล่ม มีมากมายหลายสถานะ ซึ่งได้แก่ มรรคนายก พระสงฆ์ เจ้าภาพและชาวบ้านทั่วไป ดังนั้น ผู้เข้าร่วมพิธีในที่นี้ หมายถึง ชาวบ้านนาแซง ตำบลนาแซง อำเภอหล่มเก่า ผู้มาช่วยเหลือในการจัดงานรวมทั้งชาวบ้านที่มาช่วยทำบุญชาวบ้านผู้มาช่วยเหลือในการจัดพิธีและชาวบ้านผู้มาร่วมทำบุญ มีความเชื่อเกี่ยวกับการทำบุญอุทิศ 2 ประการ คือ ความเชื่อเกี่ยวกับการได้มาร่วมพิธีโดยการช่วยเหลือในการจัดงาน เช่น ทำหน้าที่เป็นพ่อครัวแม่ครัว เป็นผู้จัดสถานที่หรือต้อนรับผู้มาร่วมพิธี เป็นต้นและความเชื่อเกี่ยวกับการมาร่วมทำบุญบริจาคทานสิ่งของ หรือจุดปัจจัยความเชื่อเกี่ยวกับการได้มาร่วมพิธีโดยการช่วยเหลือในการ จัดงาน ผู้มาร่วมพิธีโดยการทำงาน นอกจากแสดงออกถึงน้ำใจที่มีต่อเพื่อนบ้านแล้วยังมีความเชื่อว่า การได้มาช่วยเหลือทำงานสิ่งใดๆ ร่วมในพิธีทำบุญอุทิศตนจะได้บุญกุศลร่วมกับเจ้าภาพและผู้ตายด้วยเช่นกัน ด้วยเหตุนี้หากบ้านใดมีการทำบุญอุทิศ หรือการทำบุญอื่นๆ ชาวบ้านจึงชอบไปช่วยเหลือซึ่งกันและกันเสมอความเชื่อเกี่ยวกับการร่วมทำบุญบริจาคทานสิ่งของที่ผู้มาร่วมพิธีนำมาร่วมบริจาคทานได้แก่ ดอกไม้ประติษฐ์ หมอน เงิน เป็นต้น ผู้บริจาคทานสิ่งของดังกล่าวนี้เชื่อว่า ตนผู้เป็นเจ้าของสิ่งของจะได้บุญกุศลร่วมกับเจ้าภาพด้วย นอกจากนั้นตนก็ได้ช่วยให้ผู้ตายได้รับส่วนบุญเพิ่มมากขึ้น และสิ่งของที่นำมาใช้ในการประกอบพิธีกรรม ประกอบด้วยเครื่องบูชา เครื่อง เช่น

เครื่องไทยทาน วัตถุทานภาชนะและวัสดุที่ใช้ใส่เครื่องบูชา เครื่องเซ่น เครื่องไทยทาน มหรสพธาตุรวมทั้งพลู และดอกไม้ไฟ

2. รูปแบบคติความเชื่อการทำบุญอุทิศในพระพุทธศาสนา กรณีศึกษาบ้านนาแซง ตำบลนาแซง อำเภอหล่มเก่า จังหวัดเพชรบูรณ์ ความเชื่อของชาวบ้านนาแซง ตำบลนาแซง อำเภอหล่มเก่า จังหวัดเพชรบูรณ์ ที่มีต่อคติความเชื่อการทำบุญอุทิศ เมื่อชาวบ้านคนใดคนหนึ่งตายจากไป ผู้เป็นญาติพี่น้องต้องทำหน้าที่ทำบุญอุทิศไปให้ ซึ่งก่อนจะมีการทำบุญอุทิศเกิดขึ้นบรรดาญาติจะต้องประชุมปรึกษากันหรือเพื่อกำหนดวันรวบรวมทุนทรัพย์ให้เพียงพอสำหรับการทำบุญ เมื่อถึงวัน เวลาที่กำหนดก็ประกอบพิธีกรรมขึ้นตามวิธีการและขั้นตอนทุกอย่าง แต่สำหรับบางรายญาติตายจากไปนานหลายปี ทุนทรัพย์ที่จะใช้สำหรับทำบุญก็ไม่พอ หรือไม่ญาติพี่น้องไม่สนใจที่จะทำ ในกรณีเช่นนี้ญาติอาจจะได้ บุคคลได้สังฆกรรมอย่างใดไว้ ก็ย่อมได้รับผลกรรมที่ตนสั่งสมนั้น เมื่อกระแสแห่งกรรมนำไปสู่สภาพอย่างใด ย่อมได้รับสภาพอย่างนั้น เพราะผลของกรรมย่อมเป็นไปตามเงื่อนไขแห่งเหตุปัจจัย ดังนั้น พระพุทธศาสนาจึงสอนให้สั่งสมแต่กรรมดีเพื่อจะเป็นวิถีทางสู่ความสิ้นกรรม ดังพุทธพจน์ที่ว่า ถ้าเธอทั้งหลายกลัวต่อความทุกข์ ถ้าความทุกข์ไม่เป็นที่รักของเธอทั้งหลายแล้วไซ้ เธอทั้งหลายอย่าได้ ทำบาปกรรมทั้งในที่แจ้งหรือในที่ลับ ถ้าเธอจักทำ หรือทำอยู่ซึ่งบาปกรรมไซ้ เธอทั้งหลาย แม้จะหนีไปก็ไม่พ้นไปจากความทุกข์ได้เลย (พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย: ชุ.อ. (ไทย); 25/44/259) ความเชื่อนี้เป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมพื้นบ้านที่ผสมผสานกับหลักพระพุทธศาสนา สอดคล้องกับ ศรีพัฒน์ เทศารินทร์ (2560) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบและคติความเชื่อของฮางฮอดในเขตอำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม” พบว่า 1) ประวัติความเป็นมาของฮางฮอดเป็นอุปกรณ์ที่สร้างขึ้น เพื่อประกอบในพิธีฮอดสงซึ่งเป็นประเพณีการแต่งตั้งสมณศักดิ์ให้กับพระสงฆ์ในประเพณีแบบโบราณของภาคอีสานที่ได้รับอิทธิพลมาจากเวียงจันทน์ โดยพระสงฆ์ที่จะได้รับการฮอดสงหรือเลื่อนสมณศักดิ์จะต้องได้รับประชามติจากพระผู้ใหญ่ ผู้นำชุมชน และประชาชนภายในชุมชน 2) รูปแบบของฮางฮอด แบ่งได้ 2 แบบคือ 1) ฮางฮอดแบบที่มีฐานตั้ง 2) ฮางฮอดแบบที่ไม่มีฐานตั้ง แกะสลักโดยช่างที่มีฝีมือภายในชุมชนโดยมีทั้งพระสงฆ์และฆราวาส 3) คติความเชื่อของฮางฮอด มีความเชื่อว่าฮางฮอดสร้างขึ้นเพื่อเป็นอุปกรณ์ที่ใช้ประกอบในพิธีฮอดสง นิยมแกะสลักเป็นรูปพญานาคโดยมีความเชื่อว่าพญานาคเป็นสัตว์ที่มีความศักดิ์สิทธิ์คอยคุ้มปกป้องพระพุทธศาสนา คติความเชื่อในการเลือกวัสดุในการสร้างฮางฮอดจะนิยมใช้ไม้ที่มีชื่อเป็นมงคลเช่น ไม้ยอป่า ไม้คูณ ไม้ขนุนมาแกะสลัก คติความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับการใช้งานฮางฮอดในพิธีฮอดสง หรือพิธีเถรภิเษกถือว่าเป็นประเพณีที่มีความสำคัญต่อชุมชนเป็นอย่างยิ่งเพราะเป็นสิ่งที่แสดงออกถึงความสัมพันธ์ของชุมชนที่มีต่อวัด และความเคารพเลื่อมใสศรัทธาที่มีต่อพระสงฆ์ในชุมชน ความเชื่อนี้เป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมพื้นบ้านที่ผสมผสานกับหลักพระพุทธศาสนา เช่น งานของ พระครูโพธิ์รัตนคุณ (2550) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง ความเชื่อและพิธีกรรมการสะเดาะเคราะห์: กรณีศึกษา บ้านจาน ตำบลบ้านจาน อำเภอพุทไธสง จังหวัดบุรีรัมย์ พบว่า การสะเดาะเคราะห์ เป็นพิธีกรรมที่เกิดจากความเชื่อในสิ่งลี้ลับเหนือธรรมชาติ ภูตผีปีศาจ เทวดา ที่มีการสืบทอดกันมาจากบรรพชน บนพื้นฐานความเชื่อว่า เทวดาภูตผีและสิ่งศักดิ์สิทธิ์สามารถบันดาลให้คนได้รับอันตรายเจ็บป่วยจนถึงชีวิตได้ หรือสามารถจัดปัดเป่าสิ่งชั่วร้ายให้ออกไปจากวิถีชีวิต และสามารถที่จะบันดาลให้คนประสบกับความสุขได้ความเชื่อในพิธีกรรมการสะเดาะเคราะห์ เป็นความเชื่อที่ได้ผสมผสานระหว่างความเชื่อทางพุทธศาสนากับความเชื่อในศาสนาพราหมณ์ที่มีการผสมผสานกันอยู่ อย่างกลมกลืนและพิธีกรรมการสะเดาะ

เคราะห์ได้กลายเป็นประเพณีที่สำคัญของชาวบ้านจางาน ตำบลบ้านจางาน อำเภอพุทไธสง จังหวัดบุรีรัมย์ที่มีการจัดทำพิธีกรรมสืบทอดมาเป็นเวลายาวนานพิธีกรรมการสะเดาะเคราะห์ของชาวบ้านจางาน มี 3 ประเภท ได้แก่ 1) พิธีกรรมการสะเดาะเคราะห์แบบพราหมณ์ เป็นพิธีกรรมที่ผสมผสานความเชื่อในเวทมนต์คาถา ความเชื่อเรื่องผีสาป เทวดาอิทธิฤทธิ์เทพเจ้าในศาสนาพราหมณ์กับความศักดิ์สิทธิ์ในศาสนาพุทธ 2) พิธีกรรมการสะเดาะเคราะห์แบบพุทธพื้นบ้านเป็นพิธีกรรมที่มีความคล้ายคลึงกับพิธีกรรมการสะเดาะเคราะห์แบบพราหมณ์แต่มีองค์ประกอบบางประการที่แตกต่างกัน กล่าวคือพิธีกรรมการสะเดาะเคราะห์แบบพุทธพื้นบ้านจะใช้บทสวดในพุทธศาสนาเป็นหลักและยังสามารถที่จะประกอบพิธีเองได้โดยไม่มีผู้นำพิธีและ 3) พิธีกรรมการสะเดาะเคราะห์หลวง ที่เป็นพิธีกรรมการสะเดาะเคราะห์ที่ใหญ่นิยมทำกันเป็นกลุ่มหรือทั้งหมู่บ้านในโอกาสสำคัญ อย่างไรก็ตามพิธีกรรมนี้สามารถทำเป็นปัจเจกบุคคลได้เช่นกัน

รูปแบบคติความเชื่อการทำบุญอุทิศในพระพุทธศาสนา บ้านนาแซง ตำบลนาแซง การเซ่นไหว้หรือการแจกข้าวเครื่องอุปโภคบริโภคให้แก่ผู้ตาย เนื่องด้วยความห่วงใยอาลัยถึง เพื่อให้ผู้ตายได้รับประโยชน์แห่งความสุขในโลกหน้า ญาติพี่น้องจึงนำเสื้อผ้าเครื่องใช้ต่างๆ ตลอดจนทั้งอาหารไปวางไว้ที่หลุมฝังศพ เพราะคิดว่าผีก็เหมือนกับคนคือต้องใช้สิ่งของและต้องกินอาหารเช่นเดียวกับคน จากความเชื่อที่กล่าวมาทั้งหมดได้แสดงให้เห็นถึงความรักความห่วงใยที่ญาติพี่น้องเคยมีต่อกัน แม้ตายจากไปแล้วก็ยังห่วงและเกรงว่าญาติของตนจะลำบากและไม่มีความสุข จึงได้ทำบุญอุทิศสิ่งของเครื่องใช้ต่างๆ ตลอดจนทั้งอาหารดังกล่าวข้างต้นไปให้แก่ผู้ตาย

3. วิเคราะห์รูปแบบคติความเชื่อการทำบุญอุทิศในพระพุทธศาสนา กรณีศึกษาบ้านนาแซง ตำบลนาแซง อำเภอห้วยเม็ก จังหวัดเพชรบูรณ์ ประเพณี การทำบุญอุทิศในพระพุทธศาสนา กรณีศึกษาบ้านนาแซง ตำบลนาแซง อำเภอห้วยเม็ก นั้นมีคุณค่ามากมาย พอจะสรุปได้ดังนี้ ประเพณีดังกล่าวเป็นหลักยึดเหนี่ยว ควบคุม ซึ่งมีหน้าที่ในการสอนจริยธรรมแก่สังคม โดยยึดหลักธรรมของพุทธศาสนา จึงถูกนำมาใช้เป็นสื่อในการสอนหลักของการประพฤติตนและจริยธรรมอันสมควรกระทำแก่สังคม ซึ่งเน้นหนักในเรื่องของความเชื่อทางพระพุทธศาสนา เช่น เรื่องของกฎแห่งกรรมกระทำดีในชาตินี้เพื่อผลแห่งกุศลในชาติหน้า อันก่อให้เกิดความละเอียดชั่วกลัวบาป มีความกตัญญูต่อบรรพบุรุษผู้ทำกาลกิริยาล่วงลับไปโดยการให้ทาน รักษาศีล บำเพ็ญภาวนา แล้วทำการแจกข้าวไปให้เหล่าบรรพบุรุษผู้ล่วงลับไปซึ่งจะส่งผลตอบแทนให้ทั้งตัวผู้แจกข้าวก็ดีผู้รับส่วนบุญก็ดีประสบกับความสุขความเจริญและในทางกลับกันหากผู้ใดไม่ประกอบกุศล ทั้งยังไม่แจกข้าวไปให้กับญาติทั้งหลาย ก็ย่อมจะประสบกับความสุขยากกันทั้งสองฝ่าย ดังนั้น กลุ่มชนผู้มีความศรัทธาในการที่ผู้ทำชั่ว ทั้งทางกาย วาจา ใจ ตายแล้วไปเกิดในสวรรค์นั้น เพราะผู้นั้นเคยทำกุศลกรรมไว้มากในชาติก่อนๆ และกุศลกรรมนั้นยังตามให้ผลอยู่ ซึ่งอกุศลกรรมที่เขาทำใหม่ยังไม่ให้ผล และการที่ผู้ทำดีทั้งทางกาย วาจา ใจ ตายแล้วไปเกิดในภพนั้น เพราะผู้นั้นเคยทำอกุศลกรรมไว้มากในชาติก่อนๆ และอกุศลกรรมนั้นยังตามให้ผล นอกจากเหตุผลดังกล่าวแล้ว ในวัฏฏปุณนิสูตร ยืนยันถึงขณะเมื่อใกล้ตายว่า “เมื่อจิตเศร้าหมองย่อมเข้าถึงทุกคติ เมื่อจิตไม่เศร้าหมองย่อมเข้าถึงสุคติ (พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย: ม.ม. (ไทย); 12/70/56) ในขณะที่จิตจวนจะดับ ถ้าจิตของผู้ใดนึกถึงและยึดมั่นอยู่ในกุศลกรรม ผู้นั้นตายแล้วจึงไปเกิดในสุคติภูมิ และถ้าจิตของผู้ใดนึกถึงและยึดมั่นอยู่ในอกุศลกรรม ผู้นั้นตายแล้วจึงไปเกิดในทุคติภูมิ ตามอำนาจของอาสัณกรรมดังได้อธิบายแล้วสำหรับการให้ผลในการดำเนินชีวิตในชาติปัจจุบันนี้ ในจุฬามณีวัฏฏสูตร พระพุทธองค์ทรงจำแนกการให้ผลของกรรมที่เกิดขึ้นในการดำเนินชีวิตปัจจุบัน

(พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย: ม.อ. (ไทย); 14/297/350-356) สอดคล้องกับ พระมหามนตรี อนุทสึโล (แซ่ไ้ว) (2561) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “วิเคราะห์หลักธรรมในประเพณีการทำบุญอุทิศของชาวพุทธในเขตเทศบาลตำบลหาดคำ อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย” พบว่า การทำบุญอุทิศส่วนบุญส่วนกุศลหรือการแจกข้าวในทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในพระไตรปิฎกนั้นมีพัฒนาการมาจากแนวความเชื่อเรื่องการอุทิศส่วนบุญในศาสนาพราหมณ์โดยเฉพาะในพิธีศราทซึ่งเราก็คงจะเรียกกว่านั้นเป็นการทำบุญอุทิศให้กับผู้ตาย เมื่อพระพุทธศาสนาเกิดขึ้นพระพุทธศาสนาก็ได้ปรับปรุงแนวคิดดังกล่าว จากการทำบุญให้พระเจ้าก็เปลี่ยนมาเป็นการฝึกฝนบุคคลให้รู้จักการให้ทาน รักษาศีลและเจริญภาวนาแทน โดยเฉพาะการอุทิศนี้มุ่งไปที่การให้บุญแก่ผู้ตาย การทำบุญอุทิศส่วนบุญส่วนกุศลของชาวพุทธในเขตเทศบาลเมืองหนองคายได้เปลี่ยนชื่อตามวัฒนธรรมของชาวอีสานเรียกว่าการทำบุญแจกข้าว โดยมีแนวคิด หลักธรรมปรากฏในพิธีกรรมอยู่ หลายประการ ได้แก่ คำสอนเรื่องความกตัญญู เรื่องไตรสิกขา หรือเรื่องความสามัคคี เป็นต้นการทำบุญอุทิศหรือการแจกข้าว ของชาวพุทธในเขตเทศบาลตำบลหาดคำสามารถนำมาวิเคราะห์คุณประโยชน์ได้ 3 ประการคือ คุณค่าด้านการศึกษา คือ สนับสนุนส่งเสริมให้เกิดการศึกษาด้านสังคม คือสนับสนุนส่งเสริมให้ผู้คนมีความสามัคคีและเร่งเร้าในการสร้างคุณธรรม ด้านจิตใจ คือ สนับสนุนให้ผู้คนเห็นคุณค่าของการพัฒนาจิตใจได้ และ พระครูปลัดวัลลภ วชิรวโส (2565) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “คติความเชื่อและพิธีกรรมทางศาสนาที่ปรากฏในประเพณีการทำบุญอุทิศในกลุ่มชาติพันธุ์ไทยอีสาน” พบว่า กลุ่มชาติพันธุ์ไทยอีสานมีคติความเชื่อที่ว่าคนเราเมื่อสิ้นชีพย่อมอาศัยผลแห่งบุญกรรมที่ตนเองสร้างไว้ หากไม่มีผลแห่งบุญก็ต้องอาศัยผู้ยังมีชีวิตอยู่ทำบุญอุทิศไปให้ ประเพณีทำบุญอุทิศ จึงเป็นประเพณีที่มีจุดมุ่งหมายสำคัญคือ (1) เพื่อแสดงความกตัญญูตเวที (2) เพื่ออุทิศส่วนบุญให้กับเปรต (3) เพื่อแสดงความอาลัยรักผู้มีอุปการะหรือญาติผู้ล่วงลับไป (4) เพื่อเป็นกุศโลบายให้มีจิตใจเสียสละ (5) เพื่อสร้างความรักความสามัคคีในครอบครัวหมู่ญาติและชุมชน (6) เพื่อส่งเสริมความเป็นสิริมงคล และ (7) เพื่อเป็นบรรทัดฐานทางสังคม

การทำบุญอุทิศให้กับผู้ตาย มีอานิสงส์ช่วยให้ผู้ตายไปสู่ภพภูมิที่ดีขึ้นทางคติธรรม อย่างไรก็ตาม การเกี่ยวกันนั้น มีอยู่ด้วยกัน 2 อย่าง คือ เมื่อทั้ง 2 ฝ่ายยังมีชีวิตอยู่ และ เมื่อฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดได้เสียชีวิตไปแล้ว ซึ่งก็มีวิธีเกี่ยวกันอยู่อย่างเดียวคือการทำบุญอุทิศส่วนกุศลส่งไปให้ ซึ่งการทำบุญอุทิศนั้น ก็อาจจะเป็นลักษณะที่ บุตร/ธิดาทำให้แก่บิดา มารดา (กตัญญูตเวที), บิดา มารดาทำให้แก่ บุตร ธิดา (บุตรสังคหะ), อาจารย์ทำให้แก่ศิษย์ (ศิษย์สังคหะ), ศิษย์ทำให้แก่อาจารย์ (กตัญญูตเวที), สามเณรทำให้แก่ภรรยา (ทารสังคหะ), ภรรยาทำให้แก่สามี (สามีสังคหะ), มิตรทำให้แก่มิตร (มิตรสังคหะ) หรือ เรียกรวมๆ อย่างง่ายว่า การตอบแทนคุณ บุญคุณ ซึ่งการทำบุญอุทิศให้กันนั้น นอกจากจะเป็นการแสดงความกตัญญูตเวทีและสงเคราะห์กันแล้ว ยังเป็นโอกาสที่จะได้บำเพ็ญกุศลให้กับตนเองด้วย คุณค่าประเพณีทำบุญอุทิศในพระพุทธศาสนา คติความเชื่อชาวบ้านนาแซง ส่งผลให้สถาบันครอบครัว มีบทบาทที่ สร้างสมาชิกใหม่ เลี้ยงดูเด็กให้เจริญเติบโตเป็นสมาชิกที่สมบูรณ์และมีคุณภาพของสังคม อบรมปลูกฝังคติความเชื่อประเพณีทำบุญอุทิศในพระพุทธศาสนา แก่สมาชิกใหม่ สร้างแนวปฏิบัติประเพณีของศาสนา ซึ่งศาสนามีประโยชน์และมีหน้าที่ที่ดีต่อสังคม เช่น ช่วยประสานให้สังคมเป็นปึกแผ่นของสมาชิก เป็นสื่อใช้ในการอบรมให้รู้ระเบียบของสังคม พร้อมกับการควบคุมทางสังคมแบบแผนการดำเนินชีวิตที่ดีของชุมชน บ้านแซงอำเภอหล่มเก่า จังหวัดเพชรบูรณ์

องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

คุณค่าประเพณีทำบุญอุทิศในพระพุทธศาสนา คติความเชื่อชาวบ้านนาแซง ตำบลนาแซง อำเภอหล่มเก่า พิจารณาบริบทของการประกอบพิธีการทำบุญอุทิศว่าสามารถที่จะนำมาเป็นสื่อสอนธรรมให้กับคนทั่วไปได้อย่างไร คติความเชื่อการทำบุญอุทิศในพระพุทธศาสนา ซึ่งการใช้ประเพณีการทำบุญอุทิศ ดังนี้

1. ด้านสังคม ในการจัดงานประเพณีการทำบุญอุทิศนั้นให้ข้อคิดหรือมีประเด็นในเรื่องการใช้เป็นสื่อสอนธรรมในด้านสังคมได้ทั้งนี้ก็สืบเนื่องจาก มนุษย์นั้นจะต้องอยู่ร่วมกันเป็นสังคมใหญ่การจัดงานบุญงานกุศลถือว่าเป็นกระบวนการหนึ่งที่จะสามารถที่จะทำให้ผู้คนมารวมตัวกันได้ หรือมาทำกิจกรรมเพื่อที่จะได้มีโอกาสสนทนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน เริ่มมาจากการรวบรวมคนในสังคมนั้นระดับย่อยๆ คือ สังคมครอบครัวก่อนที่จะพัฒนาไปสู่สังคมที่กว้างขวางขึ้น เช่นสังคมนั้นหมู่บ้านและชุมชนการรวมตัวกันทำกิจกรรมร่วมกันเช่นนี้ถือว่าเป็นการ ทำให้สังคมมีความมั่นคงคือมีความสามัคคีกันสามารถที่จะสร้างงานให้เกิดสร้างความเห็นอกเห็นใจให้เกิดขึ้นในที่สุดก็สามารถที่จะนำพาให้เกิดการพัฒนาสังคมขึ้น เพราะเมื่อบุคคลมารวมตัวกันด้วยกิจกรรมบุญอุทิศนี้ก็จะก่อให้เกิดคุณธรรมขึ้นในจิตใจเรียกว่าเป็นพรหมวิหารที่เกิดมาจากการเห็นอกเห็นใจและเข้าใจกันและกัน 4 อย่าง ต่อไปนี้

1) เมตตา ความรัก คือ ความปรารถนาดี มีไมตรี ต้องการช่วยเหลือให้ทุกคนประสบประโยชน์และความสุข

2) กรุณา ความสงสาร คือ อยากช่วยเหลือผู้อื่นให้พ้นจากความทุกข์ ใฝ่ใจที่จะปลดปล่อยบำบัดความทุกข์ยากเดือดร้อนของคนและสัตว์ทั้งปวง

3) มุทิตา ความเบิกบานพลอยยินดี เมื่อเห็นผู้อื่นอยู่ดีมีสุข ก็มีใจแช่มชื่นเบิกบาน เมื่อเห็นเขาทำงานประสบความสำเร็จก้าวหน้ายิ่งขึ้นไป ก็พลอยยินดีบันเทิงใจด้วย พร้อมทั้งจะช่วยส่งเสริมสนับสนุน

4) อุเบกขา ความมีใจเป็นกลาง คือ มองตามเป็นจริง โดยวางจิตเรียบสม่ำเสมอ มั่นคงเที่ยงตรงดุจตาชั่ง มองเห็นการที่บุคคลจะได้รับผลดีหรือชั่ว สมควรแก่เหตุที่ตนประกอบ พร้อมทั้งจะวินิจฉัย วางตนและปฏิบัติไปตามหลักการ เหตุผล และความเที่ยงธรรมเมื่อมีคุณธรรมภายในเป็นพื้นฐานจิตใจ

2. ด้านจิตใจ สำหรับการจัดกิจกรรมทำบุญอุทิศของชาว บ้านนาแซง ตำบลนาแซง อำเภอหล่มเก่า จังหวัดเพชรบูรณ์ นั้นถือว่าเป็นกิจกรรมที่สามารถที่จะนำมาเป็นสื่อสอนธรรมในด้านจิตใจ กล่าวคือสามารถที่จะนำมาเป็นแบบในการคิดเพื่อปลงกับชีวิตได้ คือ ปลงว่าชีวิตเราไม่แน่นอนและสามารถนำมาเป็นสื่อสอนใจในเรื่องของการสร้างกำลังใจให้เกิดขึ้นกับตนเองว่าเราได้ทำหน้าที่ในการเป็นญาติของผู้ที่จากไปได้ ถ้าผู้นั้นเป็นบิดามารดาเราก็ได้ทำหน้าที่ตามกรอบของความเป็นบุตรธิดาได้โดย1) ท่านเลี้ยงเรามาแล้วเลี้ยงท่านตอน 2) ช่วยทำกิจธุระการงานของท่าน 3) ดำรงวงศ์สกุล 4) ประพฤติตนให้เหมาะสมกับความเป็นทายาท 5) เมื่อท่านล่วงลับไปแล้ว ทำบุญอุทิศให้ท่านซึ่งถือว่าเป็นหน้าที่ที่เราเป็นบุตรธิดาสามารถที่จะทำได้ และควรทำเป็นอย่างยิ่งเนื่องจากการทำความดีนั้นเราสามารถที่จะทำได้อย่างหลากหลาย แต่ความดีที่จะทำตอบแทนบิดามารดานั้นถือว่าเป็นสิ่งที่ทำได้ยากและมีโอกาสที่จะทำได้ไม่มากนักเอง

พระพุทธศาสนา ได้วางรูปแบบการปฏิบัติที่เหมาะสมตามสภาพและบทบาททางสังคมของบุคคลกลุ่มต่างๆ ที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวเนื่องกับตัวเรา การปฏิบัติตนได้ถูกต้องและเหมาะสมกับสภาพถือเป็นรากฐานที่สำคัญของความสงบสุขในสังคม ถ้าบุคคลไม่ปฏิบัติต่อบุคคลในลักษณะที่ควรจะเป็นแล้ว สังคมย่อมที่จะเกิดความวุ่นวาย ตัวอย่างเช่น หากบุตรธิดาไม่กตัญญูต่อบิดามารดา ไม่เลี้ยงดูยามแก่ชรา ย่อมทำให้บิดามารดาไม่ได้รับการอุปถัมภ์ดูแล กลายเป็นภาระสังคม หรือหากนายจ้างไม่ให้ความเมตตา กรณากับลูกจ้าง ย่อมเกิดการเอาเปรียบ ย่นนำไปสู่การประท้วงต่อต้าน จนทำให้สังคมเกิดความเดือดร้อนวุ่นวาย พิจารณาเห็นถึงการรู้ “หน้าที่” ของคนในสังคมที่จะปฏิบัติต่อกันตามหลักคำสอนพระพุทธศาสนา การศึกษาในการจัดกิจกรรมทำบุญอุทิศขึ้นมาในสังคมหนึ่งสังคมใด การ “ทำบุญปราสาทผึ้ง” (บุญแจกข้าว) บ้านนาแซง ตำบลนาแซง อำเภอหล่มเก่า จังหวัดเพชรบูรณ์ ในบางท้องถิ่นมีความเชื่อกันว่า การทำปราสาทผึ้ง ดอกผึ้ง ทำเพื่อเป็นพุทธบูชาให้กุศลแก่ผู้ล่วงลับไปแล้ว ดังนั้นเมื่อมีญาติพี่น้อง เพื่อนฝูงในหมู่บ้านหรือผู้ที่ตนนับถือถึงแก่วาระขันธ์ลงจึงพากันไปช่วยงานศพ (ภาษาหล่มเก่า ใช้ คำว่า จันเฮือนดี) เท่าที่จะช่วยงานได้ เป็นต้น

สรุป

คติความเชื่อการทำบุญอุทิศในพระพุทธศาสนา ชาวพุทธมีความเชื่อว่า การทำบุญอุทิศ คือ ทำบุญอุทิศแจกส่งส่วนบุญให้ถึงดวงวิญญาณของญาติผู้ตายไปแล้ว เพื่อให้ผู้ตายได้รับผลบุญกุศลสนับสนุนให้ไปเกิดในภพหน้าที่ดีและนอกจากนั้น การทำบุญอุทิศยังสร้างหลักจริยธรรม คือ ความประพฤติปฏิบัติที่ดีงามและทำให้เกิดความรับผิดชอบชั่วดีของสังคม รวมทั้งความรู้สึที่ดีงาม ชื่นชม สรรเสริญ เกลียดชังและตำหนิสิ่งที่ไม่ดีของสังคม ซึ่งแต่ละสังคม แต่ละเชื้อชาติ มีระเบียบประเพณีที่แตกต่างกัน เมื่อมีการทำบุญอุทิศ ก็ให้ยึดหลักจริยธรรมมากกว่าอย่างอื่น เช่น การฟังพระสงฆ์เจริญพระพุทธมนต์ ฟังพระสงฆ์แสดงธรรม รักษาศีล เป็นต้น เพื่อให้กาย วาจาสะอาด ให้ยึดหลักจริยธรรมตามหลักประเพณี คือ เคารพพระสงฆ์ ผู้สูงอายุ ผู้มีคุณธรรมเจ้าภาพและสถานที่ เป็นการไม่ส่งเสริมการกระทำความชั่ว เล่นการพนัน ดื่มของมึนเมาในงาน ซึ่งเป็นการขัดต่อศีลธรรม แต่ยึดหลักความสงบเรียบร้อยดีงาม มีคุณธรรมและมีสติปัญญาดี เป็นการทำให้ผู้เรียนลดทุกข์ สร้างสุขให้กับตนเอง ครอบครัว ชุมชนและสังคมต่อไป

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเพื่อการนำไปใช้ประโยชน์

ส่วนราชการที่เกี่ยวข้องควรนำผลการศึกษาวางไปเป็นส่วนหนึ่งของนโยบายในการปกครองส่วนท้องถิ่นต่างๆ โดยการออกแบบโครงการ หรือกิจกรรม ตลอดจนการสนับสนุนงบประมาณเพื่อดำรงรักษาประเพณีดังกล่าวให้เป็นเครื่องมือที่สำคัญในการสร้างความสามัคคีในชุมชนและในเครือญาติต่างๆ และสถาบันการศึกษาควรทำการศึกษาวิเคราะห์และสร้างองค์ความรู้ในเรื่องดังกล่าวตลอดจนควรปลูกฝังให้เด็กและเยาวชนเห็นความสำคัญของประเพณีดังกล่าว

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการทำวิจัยครั้งต่อไป

งานวิจัยฉบับนี้ มีข้อที่ควรจะนำไปศึกษาวิเคราะห์ ดังนี้

2.1 ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับค่านิยมในไทยในประเพณีต่างๆ ว่ายังคงมีความสำคัญต่อการสร้างสังคมเข้มแข็งหรือไม่

2.2 ควรศึกษาเกี่ยวกับการจัดระเบียบทางสังคมปัจจุบันตามแนวทางของประเพณีและวัฒนธรรมท้องถิ่น

2.3 การศึกษาเชิงวิเคราะห์เรื่อง ประเพณีไทยที่มีต่อการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมของต่างประเทศ

บรรณานุกรม

พระครูปลัดวัลลภ วชิรวโส. (2565). คติความเชื่อและพิธีกรรมทางศาสนาที่ปรากฏในประเพณีการทำบุญอุทิศในกลุ่มชาติพันธุ์ไทยอีสาน, วารสาร มจร พุทธศาสตร์ปริทรรศน์. 6(2), 78-96.

พระครูโพธิรัตนคุณ. (2550). ความเชื่อและพิธีกรรมการสะเดาะเคราะห์: กรณีศึกษา บ้านจวน ตำบลบ้านจวน อำเภอฟุทไธสง จังหวัดบุรีรัมย์. การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ครั้งที่ 1. มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.

พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต). (2539). พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์. พิมพ์ครั้งที่ 10. กรุงเทพฯ: บริษัทสหธรรมิก จำกัด.

พระพรหมบัณฑิต (ประยูร). (2533). ระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ไทย. กรุงเทพฯ: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระมหามนตรี ฉณทิสโล (แซ่โจ้ว). (2561). วิเคราะห์หลักธรรมในประเพณีการทำบุญอุทิศของชาวพุทธในเขตเทศบาลตำบลหาดคำ อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระสุทนต์วิวัฒน์ จรณเมธี (หนูณสุวัฒน์กุล). (2564). ศึกษาวิเคราะห์เกี่ยวกับความเชื่อของสังคมไทยตามหลักกาลามสูตร. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพฯ: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

ศรีพัฒน์ เทคารินทร์. (2560). รูปแบบและความเชื่อของฮวงซุ้ยในเขตอำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม. รายงานการวิจัย มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.